

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Natuur
en Visserij**

Cluster Soorten

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6011 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 17 april 2023

Betreft Beantwoording vragen over dassenburchten onder en rondom het
spoor

Ons kenmerk

DGNV-S / 26795143

Uw kenmerk

2023Z05187

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op de vragen van de leden Vestering en Van Raan
(beiden PvdD) over dassenburchten onder en rondom het spoor,
(kenmerk 2023Z05187, ingezonden 24 maart 2023).

Christianne van der Wal-Zeggelink
Minister voor Natuur en Stikstof

2023Z05187

1

Kent u het bericht 'Hoe krijg je die dassen onder het spoor weg op de meest dasvriendelijke manier'?

Antwoord

Ja.

2

Klopt het dat de das op basis van de Natuurbeschermingswet een beschermde diersoort is, die niet mag worden gedood, verontrust of anderszins verstoord ?

Antwoord

De das (*Meles meles*) is beschermd onder artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (beschermingsregime andere soorten). Dit betekent dat het niet is toegestaan om in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen en de vaste voorplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Door het bevoegd gezag, provincies of de Minister voor Natuur en Stikstof, kan een ontheffing of vrijstelling worden verleend van deze verboden. Een ontheffing of vrijstelling kan uitsluitend worden verleend als is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden (Artikel 3.8, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming):

- a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing,
- b. een wettelijk genoemd belang wordt gediend,
- c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor bepaalde handelingen en projecten is in het Besluit natuurbescherming geregeld dat de Minister in plaats van de provincie het bevoegd gezag is. Dit geldt onder andere voor landelijke infrastructuur als landelijke spoorwegen, hoofdvaarwegen of hoogspanningsverbindingen.

3

Klopt het dat ProRail al jaren weet dat er dassen om het spoor wonen en bekend was met de dassenfamilies rondom het spoor in Brabant en Friesland? Zo ja, is er eerder getracht om het spoor onaantrekkelijk te maken voor ondergraving door dassen zodat de huidige situatie had kunnen worden voorkomen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat waren de resultaten?

Antwoord

ProRail heeft sinds enkele jaren locaties in beeld waar dassen zich bij het spoor bevinden, waaronder in Molkwerum en Esch. Op dit moment zijn dat ongeveer 40 locaties, die goed in de gaten worden gehouden. ProRail heeft sinds januari 2023 een gedragscode (vrijstelling) om hollen met een beperkte bijdrage aan het leefgebied (geen kraamburchten en andere belangrijke verblijfplaatsen) te verwijderen. ProRail handelt momenteel volgens drie scenario's als er dassen worden waargenomen bij het spoor:

- Scenario 1: dassen waargenomen, weinig tot geen graafschade.

- Monitoring en eventueel onder de gedragscode van ProRail de spoorbaan herstellen van graverij.
- Scenario 2: redelijk wat graafschade, maar niet kritiek voor de spoorveiligheid
 - Uitgebreide monitoring, het verrichten van ecologisch onderzoek en het aanvragen van een ontheffing bij RVO.
 - Eventueel een tijdelijke snelheidsbeperking voor treinen instellen.
 - Zaken als acute kleine verzakkingen oplossen door ballast bij te storten en de baan berijdbaar te houden.
 - Eventueel een ontheffing aanvragen bij RVO voor klein herstel.
- Scenario 3: te veel graafschade, kritieke situatie voor de spoorveiligheid
 - Het treinverkeer stilleggen.

IenW en ProRail gaan naar aanleiding van de problemen in Molkwerum en Esch evalueren met de andere betrokken partijen (waaronder LNV en RVO) hoe het zo ver heeft kunnen komen dat er geen treinen meer konden rijden. Daarvan zal geleerd moeten worden om dit soort situaties in de toekomst te voorkomen. Ook zullen de mogelijkheden van een generieke ontheffing verkend worden, zodat ProRail in de toekomst bij verder gevorderde graafschade sneller kan ingrijpen om hinder zoveel mogelijk te beperken. Dit in aanvulling op de recente gedragscode van ProRail waarmee al gelijk actie kan worden ondernomen bij beginnende gravende activiteiten rondom het spoor, voordat de hollen belangrijke verblijfplaatsen worden. Goede monitoring is hierbij essentieel om deze activiteiten op tijd te signaleren.

4

Bent u ermee bekend dat deskundigen wijzen op het belang van het aanbrengen van bijvoorbeeld heggen en houtwallen voor het ontstaan van geschikte leefgebieden, waardoor een das voldoende voedsel vindt en zich veilig kan verplaatsen. Is dat in dit geval ook gebeurd?

Antwoord

De das is gebaat bij een kleinschalig ingericht (cultuur)landschap. Onder meer heggen en houtwallen bieden dekking, alsook foerageer- en vestigingsmogelijkheden. Het heden ten dage vrij grootschalig en open karakter van het Nederlandse (cultuur)landschap is daarin beperkend voor een groeiende dassenpopulatie. Dientengevolge komen de dieren ook voor in spoorzones; een begroeid, droog en vergraafbaar spoortalud wordt door de dieren als een volwaardig alternatief gezien.

Het aanleggen van heggen en houtwallen is een maatregel om de kwaliteit van een leefgebied te vergroten, maar niet om de verblijfplaats van de das te veranderen. Deze maatregel kan daarom ook niet verhinderen dat de dieren zich alsnog op een zeker moment in de spoorzone vestigen. Dat kan alleen met fysieke maatregelen worden tegengegaan die de dieren beletten om zich te vestigen.

5

Wat denkt u dat het betekent dat dassen hun onderkomen zelfs zoeken onder treinrails, terwijl deze soort normaal gesproken kiest voor een rustige plek voor het graven van een burcht, ver weg van mensen en herrie, laat staan een denderende trein die over hun dak rijdt?

Antwoord

Het klopt dat dassen een voorkeur hebben voor rustige plekken met voldoende dekking. Deze worden echter steeds schaarser. De dassenpopulatie staat ruimtelijk gezien onder druk door een toenemend beslag van de mens op de beschikbare ruimte. Dat betekent dat dassen zich soms ook vestigen op plekken, waar ze van nature minder snel zouden willen verblijven, zoals door mensen aangelegde dijken, spoorwegen en wegen. Deze bieden vaak een kunstmatig talud, dat voor dassen door de hoge en droge ligging aantrekkelijk is om een burcht in te graven, zeker als er bosschage aanwezig is die de das dekking biedt.

6

Is er duidelijkheid over waarom de graafactiviteiten de laatste dagen zijn geïntensiveerd?

Antwoord

Dassen houden geen winterslaap maar hebben wel een periode van verminderde activiteit. Die periode eindigt vaak rond maart. Na de winter neemt de graafactiviteit van dassen vaak toe, in het kader van de 'voorjaarsschoonmaak' en doordat plaats wordt gemaakt voor de jongen van het voorjaar en (jonge) mannelijke familieleden eigen ruimte zoeken in de omgeving.

7

Was er sprake van een versturende activiteit rondom de hoofdburcht?

Antwoord

Verstoring van de hoofdburcht kan een reden zijn van toenemende activiteit bij een burcht op een andere locatie. De hoofdburcht bij Esch wordt gemonitord met camera's, daaruit blijkt dat er geen sprake was van verstoring.

8

Is er wellicht sprake van een geboorte, gezien de kraamtijd loopt van 1 december tot 1 juni?

Antwoord

De kraamtijd van de das loopt van december tot en met juni, met een geboortepiek in februari. In deze periode is er dus een reële kans op de aanwezigheid van jongen in een burcht (kraamburcht). Dit is nadrukkelijk meegenomen in het plan van aanpak, dat door ProRail is opgesteld voor elk van de locaties, ten behoeve van de ontheffingsaanvraag voor het verwijderen van de dassenburchten onder het spoor.

9

Wat is het risico voor de dassen bij mogelijk uitgraven van de dassenburcht in Brabant? Hoe gaat u voorkomen dat er dassen sneuvelen?

Antwoord

Het risico is aanwezig dat dieren tijdens het uitgraven worden verwond en gedood. Het risico hierop heeft men getracht te minimaliseren door de volgende maatregelen:

- Het onaantrekkelijk maken van de omgeving van de burcht door middel van het verwijderen van vegetatie.
- Het afdichten van burchtpijpen met zogeheten keerkleppen. Dit is een klep in een raster die slechts naar buiten toe open scharniert. Hierdoor kunnen dassen uit eigen beweging de burchtpijpen verlaten maar niet meer terugkeren in de burchtpijpen.
- Tussen het plaatsen van de keerklep en het ontgraven van de burchtpijpen is een nachtelijke periode in acht genomen om dieren de tijd te bieden de burcht uit eigen beweging te verlaten.
- Ontgraven van de burcht is uitgevoerd vanaf de spoorbaan om instortingen van pijpen kamers te voorkomen.
- Met behulp van een endoscoop zijn burchtpijpen en kamers in de burcht voorafgaand aan het ontgraven gecontroleerd op de aanwezigheid van dassen.
- Voor het geval er dassen aanwezig zijn in de burcht is er een dierenarts beschikbaar om dieren te verdoven en in een dassenopvang te plaatsen (locatie Natuurhulpcentrum Opglabbeek). Deze dieren worden na controle uitgezet in geschikt leefgebied.
- Aangetroffen burchtpijpen en kamers zijn laagsgewijs ontgraven om de aanwezigheid van dassen tijdig te signaleren.
- De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder toezicht van een ecooloog namens ProRail en een onafhankelijk dassenskundige van Stichting Das en Boom.
- Om te controleren op het naleven van de voorschriften uit de afgegeven ontheffing zijn er vanuit RVO toezichthouders van Handhaving nagenoeg continue aanwezig geweest gedurende de werkzaamheden.

Tijdens de recente werkzaamheden zijn geen dassen aangetroffen in de burcht. De dieren hebben dus uit eigen beweging de burcht verlaten. Er zijn tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden geen dassen gedood als gevolg van de betreffende werkzaamheden aan de burcht ter plaatse.

10

Wat zijn momenteel externe factoren die de dassenpopulaties reduceren dan wel hun leefgebied verkleinen? Welke zijn dit en hoe wordt er aan gewerkt om deze te reduceren?

Antwoord

Zoals al genoemd in het antwoord op vraag 4, is de huidige inrichting van het Nederlandse (cultuur)landschap limiterend. Door de vele ruimtelijke opgaven, zoals de woningbouwopgave en de energietransitie (zonneparken of hoogspanningstrajecten) blijft er steeds minder ruimte over voor de das. Daarnaast komt jaarlijks circa 20-25% van de dassen om in het verkeer of verdrieken ze in wateren waar ze niet uit kunnen geraken zoals beschoeide vaarten en kanalen. Tot slot vormt ook klimaatverandering een bedreiging voor dassen. Tijdens lange periodes van droogte kunnen zij weinig regenwormen bemachtigen, hun hoofdvoedsel.

Verkeersslachtoffers dan wel verdrinkingslachtoffers kunnen worden (en worden ook) tegengegaan door de aanleg van faunapassages zoals tunnels en ecoducten, alsook de aanleg van speciale uitteedvoorzieningen en natuurvriendelijke oevers. Voorts maakt de beschermde status van de das dat rekening met de soort wordt gehouden in geval van onder meer ruimtelijke ontwikkelingen en dient in voorkomende gevallen een ontheffing van de Wet natuurbescherming bij de provincies of het Rijk te worden aangevraagd.